

קבוע, שיסייע בהתמודדות עם עלייה מבנית בהוצאות. להערכת רשות המסים, הצעד צפוי להכניס כ-9 מיליארדי ש"ח בשנת 2025 וכ-4.5 מיליארד ש"ח בכל שנה בטווח הבינוני. המחויבות לרפורמה מבנית, לעומת פתרונות זמניים, מחזקת את האמינות הפיסקלית של הממשלה ומתקנת עיוות מס שהתפתח לאורך שנים.

תיבה ו'-2: התפלגות נטל המס הישיר בהשוואה בין-לאומית

- גביית המסים הישירים בישראל (כאחוז מהתוצר) נמוכה בהשוואה בין-לאומית. רמת אי-השוויון בהתפלגות נטל המס הישיר גבוהה מאוד בישראל בהשוואה בין-לאומית בעיקר בגלל מס שולי גבוה בעשירוני ההכנסה הגבוהים.
- נטל המס הישיר בישראל נמוך בעשירוני ההכנסה 5-8 ביחס למרבית המדינות הנכללות בהשוואה הבין-לאומית וגבוה בעשירון 10. תמונה זו נשארת בעינה גם כאשר מפחיתים מתשלומי המסים את תשלומי ההעברה שמתקבלים מהממשלה.

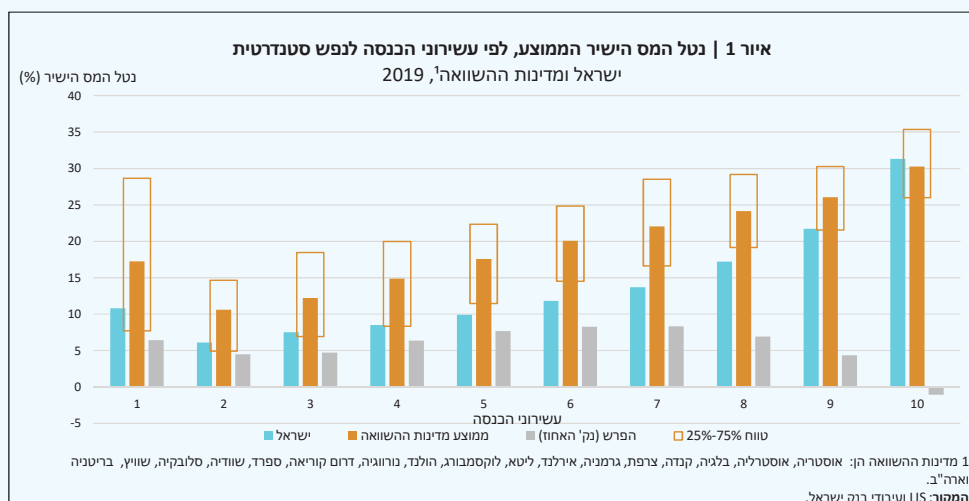
האתגר הפיסקלי בעקבות המלחמה עלול להצריך העלאת מסים נוספת, שיש בה כדי להביא לשינויים בהתפלגות נטל המס בישראל – שינויים בעלי השפעה פוטנציאלית הן על היצע העבודה והן על התחלקות ההכנסות במשק¹. השוואת התפלגות נטל המס בין ישראל למדינות מתקדמות אחרות תתרום את נקודת המבט הבין-לאומית לשיקול צעדי המיסוי (ברנדר, 2007).

לצורך הצגת התפלגות נטל המס הישיר בהשוואה בין-לאומית נעשה שימוש במאגר נתוני משקי הבית (להלן נתוני המיקרו), LIS (Luxemburg Income Study), המאפשר בחינה על סמך עשירוני ההכנסה במשק. בפרט נעשה שימוש בנתוני ההכנסות והמסים של משקי הבית לשנת 2019 בישראל וב-18 מדינות החברות ב-OECD – להלן מדינות ההשוואה. השוואת נטל המס לפי נתוני המיקרו לשנת 2019 וביחס למדינות ההשוואה שבמדגם מצריכה בדיקת תקפות. ראשית, נמצא כי סך גביית המסים הישירים כאחוז מהתוצר (לפי נתוני מקרו של ה-OECD) ב-2019 כמעט זהה לנטל המס הממוצע (לפי נתוני המיקרו של ה-LIS) בשנה זו, הן בישראל והן במדינות ההשוואה: כ-16 אחוזים וכ-22 אחוזים, בהתאמה. ערכי מקרו אלו, וכן הגבייה הממוצעת במונחי תוצר ב-OECD, כמעט לא השתנו בין 2019 ו-2023. שנית, התפלגות נטל המס, הנמדדת באופן שוטף על פי היחס בין נטל המס הישיר של המרוויחים 67 אחוזים מהשכר הממוצע במשק לבין זה של המרוויחים 167 אחוזים מהשכר הממוצע במשק, נותרה גם היא בישראל ובמרבית המדינות כמעט ללא שינוי בין 2019 ו-2023. ההתפלגות הממוצעת של מדינות ההשוואה ב-2019 דומה מאוד לזו הממוצעת ב-OECD ב-2023 (הבדל של נקודת אחוז בלבד).

לצורך ניתוח התפלגות נטל המס הישיר בישראל בהשוואה בין-לאומית נשתמש בהגדרה הבאה לנטל המס הישיר: סך המסים הישירים (מסי הכנסה, דמי ביטוח לאומי ותשלומים דומים, ומסים ישירים נוספים כמסי קניין למיניהם) חלקי ההכנסה הכלכלית (ההכנסה מהון ומעבודה ועוד ההכנסות מהעברות פרטיות). נמצא כי נטל המס הישיר בישראל נמוך בהשוואה בין-לאומית במרבית העשירונים (איור 1): בעשירונים 1-4 נטל המס בישראל דומה לנטל של מקביליהם ברבעון התחתון של התפלגות מדינות ההשוואה (הקו התחתון במסגרת הכתומה); בעשירונים 5-8 נטל המס בישראל נמוך מאשר ברבעון התחתון של מדינות ההשוואה, והוא עולה בהדרגה בעשירונים 9-10 עד למעט מעל ממוצע מדינות ההשוואה בעשירון העליון. מכך ניתן לגזור כי נטל המס השולי בישראל בשלושת העשירונים העליונים גבוה מאוד באופן יחסי.

¹ נטל המס מוגדר בתיבה זו כשיעור תשלומי המסים מההכנסה של משק הבית.

הניתוח עד כה מאפשר להסיק כי נטל תשלומי המס הישיר נמוך יחסית בעשירונים 5–8, וכי התמריץ להגדיל את ההכנסה נמוך יחסית בעשירונים הגבוהים בישראל, בשל המס השולי הגבוה על עשירונים אלה. ואולם קשה להסיק מהניתוח עד כה באשר להשפעה הישירה של הממשלה על הרווחה הכלכלית היחסית. לצורך זאת יש לערוך השוואה מלאה יותר, שמביאה בחשבון גם את נטל המס העקיף ואת הסיוע והשירותים שהפרטים מקבלים מהממשלה; אמנם לא כל הנתונים הדרושים להשוואה כזאת זמינים, אך ניתן לבחון את העמידות של הממצא בדבר נטל המס היחסי להגדרה רחבה יותר של נטל המס הישיר, שמביאה בחשבון את הסיוע הישיר של הממשלה לפרטים: בחלק מהמדינות ניתן סיוע ממשלתי לפרטים ולמשפחות בעיקר דרך הפחתת מס (שכבר הובאה בחשבון בחישוב הקודם, למשל נקודות זיכוי), ובחלק מהמדינות הוא ניתן דרך העברות ציבוריות (קצבאות). כאשר מפחיתים מתשלומי המס את ההעברות הציבוריות – הן כאלה התלויות בהכנסות (למשל מס הכנסה שלילי) והן כאלה שלא – (למשל קצבאות ילדים או זיקנה), ובוחנים את המיסוי הישיר נטו, הפערים בין מדינות ההשוואה לישראל קטנים ביחס לממצאים באיור 1. זאת משום שנדיבותם של תשלומי ההעברה במדינות ההשוואה גדולה יותר מאשר בישראל. אף על פי כן, גם בחישוב זה נטל המס הישיר בישראל נותר נמוך בהשוואה למדינות האחרות בעשירונים 5–8, ואילו ביתר העשירונים הוא דומה בישראל לזה שבמדינות האחרות או גבוה יותר מאשר בהן².

לסיכום: מההשוואה בין-לאומית של התפלגות נטל המס הישיר עולה כי נטל המס הישיר בישראל על מעמד הביניים (עשירונים 5–8) – ברוטו או נטו – נמוך יחסית למדינות ההשוואה, והוא עולה יחסית במהירות בעשירונים הגבוהים. ממצאים אלה יכולים לתרום לדיון על מבנה מערכת המס ותשלומי ההעברה בישראל, בפרט בתקופה זו בה מתבצעות התאמות תקציביות לא מבוטלות וככל הנראה יידרשו התאמות נוספות בשנים הקרובות. ההשוואה חשובה במיוחד בעולם שבו ישנה תחרות גלובלית על עובדים מיומנים.

מקורות

ברנדר, עדי (2007). "שיעורי המס על הכנסות מעבודה בישראל בפרספקטיבה בינלאומית: 2006–2007". בנק ישראל, סדרת מאמרים לדיון.

² ההפרשה לפנסיה והתקבולים ממנה אינם כלולים בניתוח זה.